

tanulja meg alaposan az idegen nyelveket, szerez személyes összeköttetéseket és táguló látókört, évek múlva komoly fajsúlyú és szervező erejű tudós gárda fogja a réginel szorosabb szálakkal kötni nemzetünket a Nyugathoz.

A modern tudománypolitika kiinduló pontja, hogy a tudományos munkát fenyegető válság a nemzeti lét végső erőforrásait semmisíti meg. Akik ezt tagadják, valóban nem látnak túl a pillanatnyi jelen szűk korlátain; nem látják meg, hogy a nemzeti lelket nemes és nagyszabású alkotó vágy, tetté váló akarat, a világ közvéleményének meghódítása, tervszerű és fokozott együttműködés teszik életképessé.

Ember István.

Dr. Barankay Lajos: A magyar integritás művelődéspolitikája. Pécs, 1928. (Kis 8-r., 89 l.)

Termékeny és mélyenjáró írónk ebben a munkájában, melyet székfoglalóul mutatott be a Magyar Paedagogiai Társaságban, a címben jelzett kérdés megoldásához a kereteket rajzolta meg. Ezért főleg rendszerező hajlama érvényesül fejtegetéseiben. Ezt még jobban kidomborítja az, hogy az egyes fogalmi csoportoknak megfelelően Függelékben adja azokat a témákat, amelyekkel a cél érdekében iskolai munkánkat ki lehetne vagy kellene egészíteni.

Mindenekelőtt az integritás fogalmát határozza meg úgy, hogy az a kultúra egysége, amelyhez hozzátartozik a nemzetnek elsősorban minden erkölcsi, másodsorban a természettől nyert, valamint saját iparkodása révén megszerzett anyagi java is. Azért legsürgősebb feladatnak a szellemi erkölcsi egység visszaállítását tartja. Az így értelmezett integritásnak aztán eszközei a politika, továbbá az általános művelődéspolitika és a köznevelés. A II—IV. fejezetben az ezekre váró hivatást tárgyalja, ugyanezzel a tétel felsorakoztatással és logikai rendszerességgel.

A politikai teendők között említi a kultúrmegbízottak alkalmazását a külföldi székhelyeken. Ez azonban már nagyrészt megvalósult követelmény, mert követségeink mellé sajtóreferensek vannak beosztva, akik éppen ezt a munkát végzik. Szükségesnek véli továbbá lapok és folyóiratok kiadását idegen nyelveken. Magunk részéről azonban politikai lapok kiadását céltalan pazarlásnak tartanók; ennél helyesebb volna régibb lapok befolyásolása.

Művelődéspolitikai téren helyesen ismeri föl első teendőül a diagnózis megállapítását és azt azonnal meg is csinálja. Ehhez képest a művelődéspolitika legfőbb céljának az értékek pótlását tekinti és egyben a régi egység visszaállításának propagálását. Kultúrhivatásunknak, nagyon helyesen, eszmei magaslaton azt tekinti, hogy az emberiség javára végzett kultúrmunkánk legyen akkora, mint aminő megfelelne a régi határoktól övezett hazánk terjedelmének. Meg is kell szervezni ezt a kultúrmunkát, amely célra központi szervre van szükség, ez azonban ne állami, hanem társadalmi alakulat legyen. Hiszen a keretek itt is megvolnának már a Társadalmi Egyesületek Szövetségében. Ezekkel kapcsolatban adja elő követelését az irredentizmussal szemben. Ez kétségtelenül olyan kérdés, mely nem igen tűri meg a szavakat, csakúgy, mint a területi integritás is nyilvános megbeszélésekben bizonyos

óvatosságot kíván meg. Talán mégis hiba volna — mint kivehetőleg szerzőnk is teszi — az integritás fogalmából mellőzni a területi vonatkozásokat és az irredentizmussal kapcsolatban megfélekezni az emberi szeretetnek sötét árnyékáról, a gyűlöletről. Hazámat szeretve, lehetetlen nem gyűlölnöm annak megrablóit, külső és belső ellenségeit. Etikában, mely nem a *vauról*, hanem a *kellőről* tanít, a krisztusi eszménység tisztaságában kell a szeretet elvét fölmutatnom; ám ahol a valóságban célok megközelítéséről tanakodunk, nem kerülhetjük ki a rideg, prózai adottságokat. Integritásunkat csak romokon állíthatjuk helyre, tehát nemcsak építő, hanem romboló munkát is kell végeznünk. Amelyik fajból hiányzik ehhez a szenvedélyek hajtóereje, ott hiányzik a cselekvésnek készsége is, mert tudományos igazság, melyet a szerző is vall különben, hogy érzelmi örök a cselekvés közvetlen rugói. Agyoncivilizált nép azért veszíti el államfenntartó erejét. Isten őrizze ettől a magyarságot! Nagy pszichikai igazság van a *sacro egoismo* elvében! Ideális lelkek legkeservesebb tapasztalata az a meggyőződés, hogy az élet kompromisszum; sajnos, mint látnunk kell, még az erkölcsi eszmények kérdésében is. *Sapienti pauca*. Nem szeretném, ha félreérteneék. De hiszen szerzőnk sem gondolhat olyan dolgokra, amik az egyoldalú etikai idealizmus logikai következményei lehetnének. Az internacionalizmus és pacifizmus jelszavaival szemben szükség van a fogalmak, valóságok és lehetőségek tisztántartására; mert ezek az irányok is az etikai eszménység fogalmaival élnek vissza, midőn ezek következményei gyanánt jelentkeznek. Ami azonban a kulturális aktivitásra vonatkozó fejtegetésekre illik, abban mindnyájunknak egyet kell értenünk.

Legközelebről érdekel bennünket a negyedik fejezet, mely a köznevelés teendőiről szól. Ebben a társadalom részéről támogatást kér az iskola számára az életeszmenyek összhangjának ápolásában. Ennek szolgálatába állítja az „értéktudatosítás“ elvét. Egyenként sorolja föl ennek az eszközeit és ellenségeit. Különös súlyt vet természetesen a felelősség és a kötelesség fogalmaira, melyeket elsősorban, világos, a vezető szerepű egyénektől követelne meg. Főlemlíti itt a törvényhozókat is, a nélkül, hogy ezek felelősségére részletesebben kiterjeszkednék. Pedig ez nagyon időszerű kérdés éppen most, mikor maga a törvényhozás is foglalkozik vele. Valóban, érthetetlen volt, hogy idáig éppen a törvényhozók alkottak sok tekintetben kivételt, kiknek az immunitás révén módjuk volt a legsúlyosabb ballépések büntetlen elkövetésére. A szólásszabadság jogot adott a nemzet érdekében működő legelsőrendű intézménynek, a parlamentnek keretében a legnemzetellenesebb lépések büntetlen elkövetésére. Hogy ennek a nemzetnevelés szempontjából mily következményei voltak, éppen napjaink eseményei bizonyítják. Ezt a kérdést lehetetlen mellőzni, ha nemzetnevelésről, nemzeti kultúrpolitikáról van szó. Mert nagyon jól mondja szerzőnk, hogy az iskola hiába állít föl ideálokat, ha az iskola növendéke az életben azok kigúnyolásával találkozik.

Kettős élvezettel olvastam a szerzőnek az érzelmi nevelés fontosságáról szóló fejtegetéseit és javaslatait. Erős meggyőződés, hogy mind a lélektan, mind a neveléstudománynak ezt a fejezetet kell a jövőben legbcha-

többan tanulmányoznia. Érzelmi műveltség az igazi műveltség. A fegyelmelés és önfegyelmelés dolga is ennek fontosságára hívja föl a figyelmet. Azért nagy örömmel emelem ki magam részéről is e kis könyvnek alap gondolatát: *a nemzet értelmi és érzelmi s ennek következtében akarati egységének is tudatos fejlesztését!* Igénytelen dolgozatomban, mely háború utáni iskolai feladatainkról szólott, én is ezt hangsúlyoztam.

Barankay behatóan foglalkozik azzal a feladattal is, hogyan vonhatók be ebbe a nemzeti egységbe elszakadt véreinket is. Jó volna, ha a problémát gyakorlati irányban is továbbfejlesztené. Könyvében inkább csak a pszichikai feltételeket méltatta figyelemre, ezeket is jobbra a mi szempontunkból, kik a trianoni határokon innen maradtunk. Pedig csaknem fontosabb a másik része: gyakorlatilag hogyan tartsuk fenn az állandó érintkezést a határon túliakkal? Erre vonatkozólag jó volna keresni a gyakorlati kivitel módozatait. A kérdés egyik része mindenesetre politikum, de a tanulmány első felében ezzel is behatóan foglalkozik. Legfőbb gondunknak kellene lennie, kieroszakolni a szellemi érintkezés lehetőségét véreinkkel. Biztosítani számukra szellemi értékincseinknek a tulajdonjogát. Aztán gondoskodni eme kincsek kicserélésének lehetőségéről. Amelyik kormány ezt megoldja, a legnagyobb dolgot cselekszi meg a nemzet szétszórt csontjainak megmentésére.

Mitrovics Gyula.

Az élet iskolája. Szerkesztette: **Szenes Adolf.** Budapest, 1928. Thália-nyomda.

Ara 10 pengő.

A budapesti gyakorló polgári főiskola tanárai a polgári iskolai tanárképzés közben szerzett tapasztalatokat és az újabb pedagógiai elveknek a polgári iskolában való alkalmazása közben elért eredményeket huszonegy éves, értékes könyvben dolgozták fel. Az előszóban *Gyulai Agost* főiskolai igazgató elmondja a főiskola és a gyakorlóiskola értékes munkájának történetét és főbb eredményeit. Az első cikkben *Szenes Adolf* polgári iskolai igazgató, aki a tartalmas kötet szerkesztését is elvállalta, leírja a polgári iskolai tanárjelöltek gyakorlati kiképzésének módját, amint az az utolsó években kialakult. A könyv legnagyobb részét a polgári iskola összes tárgyainak módszeres feldolgozásáról írott cikkek foglalják el. Az egyes tárgyak tanításában két értékes gondolat vezet a tanárokat. Követik egyfelől a régi Pedagógiában évtizedek folyamán kialakult és az ország minden részében keletkezett polgári iskolákban többszörösen kipróbált módszert, másfelől alkalmazzák az Európa-szerte forrongó újabb pedagógiai törekvéseket, melyeket másfelé és itthon is sokszorosán félreértettek és helytelenül alkalmaztak. Hogy a régiből mi túlhaladott és az újból még mi nem forrott ki eléggé, azt véglegesen ezek a dolgozatok sem döntenek el, de mégis valamennyien tanulhatunk az egyes tárgyak tanításáról írott cikkekből, az első polgári iskolai módszertanból, mely igen értékes. Nagy örömmel üdvözlöm, hogy az új törekvések részletezése előtt külön történeti és külön lélektani fejezetben megalapozzák a részletekben kifejtett gyakorlati eljárást. A lélek-